

Opbrengsten en tarieven van heffingen van lokale overheden

Corine Hoeben (COELO), Lia Siebeling (CBS)

Jaarlijks verschijnt er een groot aantal publicaties over de ontwikkeling van de lokale lasten. Zowel het CBS als Coelo komen ieder voorjaar met publicaties over dit onderwerp. Een belangrijk verschil tussen beide publicaties betreft de scope van de gegevens: de cijfers van het CBS gaan over de opbrengsten en die van het Coelo over de tariefontwikkeling. In dit artikel wordt ingegaan op de verschillen tussen de gepubliceerde cijfers van het CBS en die van het Coelo over de lokale heffingen.

Het CBS en Coelo publiceren verschillende cijfers over de ontwikkeling van de lokale heffingen. Het CBS gaat uit van de opbrengsten uit de heffingen van gemeenten, provincies en waterschappen terwijl het Coelo naar de tarieven kijkt. In tabel 1 staan de stijgingspercentages van de belangrijkste heffingen volgens het CBS en volgens Coelo. Er blijken soms aanzienlijke verschillen te zijn.

Over het algemeen stijgen de opbrengsten sterker dan de tarieven. Uitzondering is de toeristenbelasting. De opbrengst uit de toeristenbelasting stijgt van 2007 op 2008 met 4,7 procent, terwijl het gemiddelde tarief stijgt met 5,3 procent. Het verschil tussen de berekende mutaties is het grootst voor de provinciale opcenten. De opbrengst (CBS) stijgt met 9,9 procent, het bedrag (berekend voor een benzine auto van 1000 kilo) met 6,8 procent (Coelo). Daarnaast bestaan er aanzienlijke verschillen tussen de stijging van de opbrengst en de tarieven van de hondenbelasting (4,7 procent en 1,9 procent respectievelijk) en de onroerendezaakbelasting (4,3 en 2,2 procent).

Hoe kunnen de verschillen worden verklaard?

Opbrengsten zijn niet hetzelfde als tarieven. Tarieven geven weer wat huishoudens betalen aan de gemeente, provincie en het waterschap. De mutatie van de tarieven geeft een beeld van

de mate waarin er een lastenverzwaring optreedt voor huishoudens.

Met opbrengsten wordt zichtbaar gemaakt welke inkomsten gemeenten, provincies en waterschappen hebben uit het eigen belastinggebied. De opbrengsten geven ook weer welk beslag lokale heffingen leggen op het nationale inkomen.

Opbrengsten nemen toe door zowel tarief- als volumeontwikkelingen. De opbrengst uit de ingezetenenomslag van een waterschap is bijvoorbeeld het tarief van de ingezetenenomslag vermenigvuldigd met het aantal betalende ingezetenen. Dit betekent dus dat zowel een verandering van het tarief als een verandering van het aantal aanslagen effect heeft op de opbrengst. De ontwikkeling van de grondslag is over het algemeen een autonoom proces waar de lokale overheden (in ieder geval op korte termijn) geen invloed op hebben. Verder geldt dat de opbrengsten die het CBS publiceert niet alleen drukken op huishoudens maar ook op bedrijven.

De verschillen tussen de cijfers van het CBS en het Coelo in tabel 1 kunnen deels worden verklaard doordat Coelo gegevens publiceert over tarieven en het CBS over opbrengsten. Voor de opcenten op de motorrijtuigenbelasting geldt bijvoorbeeld dat het te betalen bedrag afhankelijk is van het soort voertuig, het soort brandstof dat het voertuig verbruikt en het gewicht van het voertuig. Personenauto's worden gemiddeld steeds zwaarder. De grondslag voor de opcenten stijgt dus. Daarnaast is het aantal opcenten dat provincies heffen gestegen.

Ook het verschil tussen de stijging van de opbrengst uit de OZB en de OZB-tarieven kan

Heffing	Stijgingspercentage 2007-2008	
	CBS	Coelo
<i>Gemeenten</i>		
Onroerendezaakbelasting eigenaar (woning + niet-woning)	4,3	2,2
Reinigingsheffing	1,6	0,5
Rioolrecht	6,4	6,0
Hondenbelasting	4,7	1,9
Toeristenbelasting	4,7	5,3
<i>Provincies</i>		
Opcenten op de motorrijtuigenbelasting	9,9	6,8
<i>Waterschappen</i>		
Verontreinigingsheffing	2,0	2,0
Ingezetenenomslag	2,7	2,1
Omslag gebouwd	4,9	3,5

Noot: voor uitgangspunten tarieven zie Atlas van de lokale lasten 2008

Stijging OZB-tarief en omslag gebouwd is gecorrigeerd voor de ontwikkeling van de woz-waarden

Personenauto's worden steeds zwaarder; daardoor stijgt de grondslag voor de provinciale opcenten.

op deze wijze deels worden verklaard. Het aantal woningen neemt geleidelijk toe. Gemeenten passen de tarieven van de OZB wel aan, aan de gevolgen van de waardevermindering van woningen en niet-woningen, maar niet aan het aantal gebouwen. Wanneer het aantal woningen stijgt wordt er dus OZB betaald voor een groter aantal woningen.

Een ander verschil is dat de verwachte opbrengsten die worden gepubliceerd door het CBS gebaseerd zijn op de begrotingen van lokale overheden die deels nog niet zijn vastgesteld binnen deze overheden. In 2008 werd bijvoorbeeld door het CBS voor 15 procent van de gemeenten gebruik gemaakt van de zogenoemde primitieve begroting (dit zijn de begrotingen die door het college zijn opgesteld maar nog niet zijn goedgekeurd door de gemeenteraad). Daarnaast bestaat er vaak een verschil tussen de vooraf begrote opbrengsten (volgens de begrotingen) en de uiteindelijk gerealiseerde opbrengsten (volgens de jaarrekeningen). Ook wanneer de begroting is vastgesteld, gaat het hier nog steeds om geraamde opbrengsten. De werkelijke opbrengsten zijn pas achteraf bekend.

Tarieven zijn bekend op het moment dat de lokale overheid de aanslagen de deur uit doet. Op dat moment is het lastig voor de gemeente om tarieven nog bij te stellen. Verhogen mag na 1 januari niet meer, verlaging van de tarieven zou kunnen maar is in de praktijk lastig en komt dan ook zelden voor.

Het verschil tussen opbrengstcijfers en tarieven is substantieel bij de gemeentelijke onroerendezaakbelasting en de omslag gebouwd van waterschappen. Voor beide heffingen geldt met name dat de gerealiseerde opbrengst achteraf anders uit kan vallen dan de geraamde opbrengst. Beide heffingen worden uitgedrukt als een tarief per 2.500 euro woz-waarde. Doordat de woz-waar-

den nog kunnen veranderen als gevolg van bijvoorbeeld bezwaarschriften of rekenfouten kan de opbrengst aan het eind van het jaar lager, maar ook hoger uitvallen dan begroot.

Een volgend verschil tussen tarieven en opbrengsten is dat het vaak niet mogelijk is om uit de opbrengsten af te leiden wie heeft betaald. Opbrengsten kunnen afkomstig zijn van zowel huishoudens als bedrijven. Dit is niet terug te zien in de brongegevens over opbrengsten doordat gemeenten en waterschappen dit onderscheid over het algemeen niet maken. Voor tarieven kan dit onderscheid wel worden gemaakt.

In een verordening voor het rioolrecht kan bijvoorbeeld onderscheid worden gemaakt tussen het tarief voor een perceel dat in hoofdzaak tot woning dient en percelen die niet in hoofdzaak tot woningen dienen.

Slot

De cijfers die het CBS publiceert over de begrote opbrengsten uit lokale heffingen en van het Coelo over tarieven verschillen van elkaar. In opbrengstcijfers zitten zowel het tarief als de grondslag verwerkt. De (begrote) opbrengstcijfers worden daarnaast gaande het jaar vaak nog bijgesteld. Tarieven liggen in de praktijk vast op het moment dat de gemeente, provincie of het waterschap de aanslag verstuurt. De gepubliceerde cijfers van het CBS en het Coelo laten dan ook andere aspecten van lokale heffingen zien. Opbrengsten geven een beeld van de inkomsten van gemeenten uit het eigen belastinggebied en het beslag dat lokale heffingen leggen op het nationale inkomen. De tarieven die Coelo publiceert geven weer wat huishoudens kwijt zijn. Mutaties van deze tarieven geven een beeld van de lastenverzwaring voor huishoudens.